

Et åbent brev fra Hans Küng

Hans Küng er 82 år, professor emeritus i økumenisk teologi ved universitetet i Tübingen og præsident for "Weltethos".

(New York Times 16. april 2010. Oversat af Kaare Rübner Jørgensen)

Ærværdige biskopper

Joseph Ratzinger, nu pave Benedikt XVI, og jeg var de yngste teologer på Det andet Vatikanerkoncil fra 1962 til 1965. Nu er vi de ældste og de eneste, som stadig er aktive. Jeg har altid betragtet mit teologiske virke som en tjeneste for Den romersk-katolske Kirke. Af den grund retter jeg denne appel til jer i et åbent brev i anledning af femårsdagen for valget af pave Benedikt XVI. Når jeg gør det, er jeg motiveret af min dybe bekymring for vor kirke, som nu befinder sig i den værste tillidskrise siden reformationen. Jeg beder om undskyldning for at det sker i form af et åbent brev; uheldigvis har jeg ikke andre muligheder for at kontakte jer.

Jeg satte virkelig pris på at paven kort efter sin indsættelse indbød mig, hans mest åbenmuede kritiker, til et besøg for at have en venlig, fire timer lang samtale. Dette vækkede hos mig håbet, at min tidligere kollega på universitetet i Tübingen kunne finde en måde til at fremme en vedvarende fornyelse af kirken og en økumenisk tilnærmelse i Det andet Vatikanerkoncils ånd.

Desværre er mine og så mange engagerede katolske mænds og kvinders forhåbninger endnu ikke blive imødekommet. Og i min efterfølgende brevveksling med paven har jeg påpeget dette over for ham mange gange. Han udfører uden nogen tvivl sine hverdagsopgaver som pave samvittighedsfuldt, og han har givet os tre hjælpsomme encyklikaer om tro, håb og kærlighed. Men når det drejer sig om at forholde sig til de større udfordringer i vor tid, har hans pontifikat i stigende grad forpasset flere muligheder end det har grebet:

Forpasset er muligheden for en tilnærmelse til de protestantiske kirker. I stedet er de blevet frataget deres status som kirker i dette ords egentlige betydning, og af den grund er deres embeder ikke anerkendt og fælleskommunion ikke mulig.

Forpasset er muligheden for en langsigtet forsoning med jøderne. I stedet har paven genindført i liturgien den før-koncilære bøn for jødernes oplysning. Han har taget de åbenlyse antisemitiske og skismatiske biskopper tilbage i kirkens fællesskab, og han har aktivt fremskyndet saligkåringen af pave Pius XII, som er blevet anklaget for ikke at have givet tilstrækkelig beskyttelse af jøder i Nazityskland.

Kendsgerningen er, at Benedikt i jødedommen kun ser kristendommens historiske rødder; han tager den ikke alvorligt som et vedvarende religiøst fællesskab, der tilbyder sin egen vej til frelse. Den nylige sammenligning af den nuværende kritik af paven med antisemitiske hadkampagner – gjort af Fader Raniero Cantalamessa under gudstjenesten Langfredag i Vatikanet – har fremkaldt en storm af harme blandt jøder i hele verden.

Forpasset er muligheden for en dialog med muslimer i en atmosfære af gensidig tillid. I stedet har han i sin dårligt rådgivet, men symptomatiske 2006 Regensburg forelæsning lavet en karikatur af Islam som en voldens og umenneskelighedens religion og derved fremkaldt en varig muslimsk mistillid.

Forpasset er muligheden for en forsoning med de koloniserede indfødte folkeslag i Latinamerika. I stedet har paven hævdet i dybeste alvor, at de havde "længtes" efter deres europæiske erobrerers religion.

Forpasset er muligheden for at hjælpe de afrikanske folk ved at tillade fødselskontrol for at bekæmpe overbefolkning og kondomer for at bekæmpe spredning af hiv.

Forpasset er muligheden for at slutte fred med den moderne naturvidenskab ved klart og tydeligt at bekræfte evolutionsteorien og acceptere stamcelleforskning.

Forpasset er muligheden for at gøre Det andet Vatikanerkoncils ånd til et kompas for hele den katolske kirke, indbefattet Vatikanet selv, og derved at fremme de nødvendige reformer i kirken.

Dette sidste punkt, ærede biskopper, er det alvorligste af alle. Gang på gang har denne pave tilført de konciliære tekster begrænsninger og fortolket dem imod koncilfædrenes ånd. Gang på gang har han taget klar afstand fra dette økumeniske koncil, som ifølge kirkeloven repræsenterer den katolske kirkes højeste myndighed.

Han har taget det traditionalistiske Pius X Selskabs biskopper tilbage i kirken uden nogen forhåndsbetingelse – biskopper som var ulovligt viet uden for den katolske kirke og som forkaster centrale beslutninger vedtaget på Det andet Vatikanerkoncil, herunder liturgisk reform, religionsfrihed og tilnærmelse med jødedom.

Han fremmer den middelalderlige tridentiske messe med alle mulige midler og fejrer af og til selv messen på latin med ryggen mod menigheden.

Han nægter at lade tilnærmelsen til med den anglikanske kirke træde i kraft, som var lagt frem i officielle økumeniske dokumenter af den anglikansk-romersk-katolske internationale kommission og har i stedet forsøgt at lokke gifte anglikanske præster ind i den romersk-katolske kirke ved at fritage dem fra selve den regel om cølibat, som har tvunget titusinder af romersk-katolske præster fra deres embede.

Han har aktivt forstærket de anti-konciliære kræfter i kirken ved at udnævne reaktionære embedsmænd til nøgleposter i kurien (indbefattet statssekretariatet og stillinger i den liturgiske kommission) samtidig med udnævnelsen af reaktionære biskopper rundt i verden.

Pave Benedikt XVI synes i stigende grad at blive isoleret fra det store flertal af kirkemedlemmer. Mindre og mindre ænses de Rom, idet de i bedste fald udelukkende identificerer sig med deres lokale sogn og deres biskop.

Jeg ved, at mange af jer er bedrøvet over denne situation. I sin anti-konciliære politik får paven fuld støtte af den romerske kurie. Kurien gør sit bedste for at kvæle kritik blandt biskopperne og i kirken som helhed og at miskrediterer kritikere med alle de midler, der står til dens rådighed. Med en tilbagevenden til pomp og pragt, der har mediernes

opmærksomhed, har de reaktionære kræfter i Rom forsøgt at præsentere os for en stærk kirke med en enevældig "Christi vikar" som frontfigur, i hvis hænder alene kirkens lovgivende, udøvende og dømmende magt er samlet. Men Benedikts genopretningspolitik har fejlet. Alle hans iøjnefaldende optrædener, demonstrative rejser og offentlige erklæringer har fejlet med hensyn til at påvirke de flere katolikker på kontroversielle områder. Dette er især sandt, når det drejer sig om seksualmoraliske spørgsmål. Selv de pavelige ungdomsstævner, hvori først og fremmest konservative, karismatiske grupper deltager, har fejlet med hensyn til at standse den stadige medlemsflugt eller at tiltrække flere til præsteskrabet.

I som biskopper har i særdeleshed grund til dyb sorg. Titusinder af præster har forladt deres embede siden Det andet Vatikanerkoncil, for de flestes vedkommende på grund af reglen om cølibat. Kald til præsteskrabet, de religiøse ordener, søsterorganisationerne og broderskaber af lægfolk er nedadgående – ikke blot kvantitativt men også kvalitativt. Resignation og frustration er udbredt blandt både præster og aktive lægfolk. Mange føler at de er blevet ladet i stikken med deres personlige behov og mange er i dyb fortvivelse over kirkens tilstand. I mange af jeres bispedømmer ser vi det samme: Flere og flere tomme kirker, tomme seminarier og tomme præstegårde. I mange lande lægges på grund af manglen på præster og ofte imod medlemmernes ønske flere og flere sogne sammen til endnu større "pastorale enheder", i hvilke de få tilbageværende sognepræster er fuldstændig overbelastet med arbejde. Dette er kirkelig reform for syns skyld snarere end reel.

Og nu oven på disse mange kriser er kommet en skandale, som skriger til himlen – afsløringer af gejstliges misbrug af tusindvis af børn og unge, først i USA, siden i Irland og nu i Tyskland og andre lande. Og for at gøre det hele værre, håndteringen af disse sager har skabt en hidtil uset lederskabskrise og et sammenbrud i tilliden til kirkens lederskab. Kendsgerningen kan ikke benægtes, at det verdensomspændende system med at skjule tilfælde af seksuelle forbrydelser, begået af gejstlige, blev bragt i stand af den romerske Troslærekongregation under kardinal Ratzinger (1981-2005). Under pave Johannes Paul II's styre havde denne kongregation allerede taget hånd om alle sådanne sager under edsaflæggelse om den strengeste tavshed. Ratzinger selv sendte 18. maj 2001 et højtideligt dokument til alle biskopperne omhandlende mere alvorlige forbrydelser (*epistula de delictis gravioribus*). Sager om misbrug blev i dette forseglet under den "pavelige tavshed" (*secretum pontificium*), en krænkelse af hvilken kunne medføre alvorlige kirkestraffe. Med god grund har mange mennesker derfor forventet en personlig *mea culpa* ("ved min skyld") fra den tidligere præfekt og nuværende paves side. I stedet forpassede paven den mulighed, den hellige uge gav ham. Påskesøndag lod han sin uskyldighed proklamere *urbi et orbi* ("over for byen Rom og hele verden") af kardinalkollegiets dekan.

Konsekvenserne af alle disse skandaler er katastrofal for den katolske kirkes anseelse. Fremtrædende kirkeledere har allerede erkendt dette. Talrige uskyldige og engagerede sognepræster og undervisere lider under den mistankes stigma som nu dækker kirken. I, værdige biskopper, må forholde jer til spørgsmålet: Hvad vil ske med vor kirke og med jeres bispedømme i fremtiden? Det er ikke min hensigt at opridse et nyt reformprogram for kirken. Det har jeg tilstrækkelig ofte gjort både før og efter konciliet. I stedet vil jeg blot fremlægge for jer seks forslag, som jeg er overbevist om støttes af millioner af katolikker, som ikke har nogen stemme i den nuværende situation:

1. Ti ikke stille. Ved at tie stille over for så mange alvorlige klager besmitter I jer selv med skyld. Når I føler, at visse love, direktiver og forholdsregler er kontraproduktive, skal I sige det offentligt. Send ikke erklæringer til Rom, der udtrykker jeres hengivenhed, men jeres ønsker om reformer.

2. Sæt reformer i gang. For mange i kirken og blandt biskopperne beklager sig over Rom, men gør intet selv. Når folk ikke længere går i kirke i et bispedømme, når tjenesten bærer liden frugt, når offentligheden holdes i uvidenhed om verdens behov, når økumenisk samarbejde reduceres til et minimum, så kan skylden ikke blot fejles af på Rom. Hvad enten man er biskop, præst, lægmand eller lægkvinde – enhver kan gøre noget for fornyelsen af kirken inden for sin egen indflydelsessfære, det være meget eller lidt. Mange af de store resultater, som er opnåede i de enkelte sogne og i kirken som helhed skyldes en enkeltperson eller en lille gruppe deres oprindelse. Som biskopper bør I støtte sådanne initiativer og især i den nuværende situation bør I reagere positivt på de troendes retfærdige beklagelser.

3. Handl på en kollektiv måde. Efter en ophedet debat og imod kuriens vedvarede modstand fastslog Det andet Vatikanerkoncil kollegialiteten mellem pave og biskopper. Det gjorde det i ånden fra Apostlenes Gerninger, hvor Peter ikke handlede på egen hånd uden de øvrige apostle. I den efterkonciliære tid udstedte pave Paul VI sin encyklika, der forsvarede den kontroversielle cølibatslov uden den mindste rådslagning med biskopperne. Siden da har den pavelige politik og den pavelige læremyndighed fortsat blevet udøvet på den gamle, ukollegiale facon. Selv i liturgiske sager handler paven som en enehersker over og imod biskopperne. Han er glad for at være omgivet af dem så længe de ikke er mere end statister uden stemmer eller stemmerettigheder. Det er derfor, ærværdige biskopper, at I ikke skulle handle for jer selv alene, men snarere i fællesskabet med de andre biskopper, med præsterne og med de mænd og kvinder, der danner kirken.

4. Ubetinget lydighed skyldes Gud alene. Skønt I ved jeres bispevielse har aflagt en ed om ubetinget lydighed til paven, ved I at ubetinget lydighed aldrig kan aflægges til nogen menneskelig autoritet; det er til Gud alene. Af den grund skulle I ikke føle jer hæmmet af jeres ed til at sige sandheden om den nuværende krise, som møder kirken, jeres bispedømme og jeres land. Jeres model skulle være apostlen Paulus, som vovede at trodse Peter "*lige i hans åbne øjne, thi dømt var han*"! (Galaterbrevet 2:11). At lægge pres på de romerske autoriteter i en kristen broderskabsånd kan være tilladt og endog nødvendigt, når de er ude af stand til at leve op til evangeliets og dets missions ånd. Brugen af modersmålet i liturgien, ændringerne i de regler, der er om blandede ægteskaber, godkendelsen af tolerance, demokrati og menneskerettigheder, åbningen over for en økumenisk tilnærmelse og mange andre reformer, vedtaget på Vatikan II, blev kun opnået gennem et stædigt pres nedefra.

5. Arbejd for regionale løsninger. Vatikanet har hyppigt vendt det døve øre til velfunderede krav fra biskopper, præster og lægfolk. Dette er så meget mere grund til at søge kloge, regionale løsninger. Som I alle er ganske klar over udgør cølibatsloven, som er en arv fra middelalderen, et særligt og følsomt problem. Imod Roms udtrykte vilje ville en ændring næppe synes muligt. Det er dog ingen grund til passivitet og opgivelse. Når en præst efter moden overvejelse ønsker at gifte sig, er der ingen grund til, at han automatisk skal trække sig tilbage fra sit embede, når hans biskop og hans sogn vælger at stå bag ham. De enkelte bispekonferencer skulle tage førertrøjen med regionale løsninger. Imidlertid ville de være bedre at søge en løsning for hele kirken, så derfor:

6. Ønsk et koncil. Ligesom opnåelsen af en liturgisk reform, religiøs frihed, økumenisme og inter-religiøs dialog krævede et økumenisk koncil, således er nu et koncil nødvendigt for at løse de dramatisk voksende problemer, som råber efter reform. I århundredet før reformationen besluttede konciliet i Konstanz, at konciliet skulle afholdes hvert femte år. Med succes lykkedes det dog den romerske kurie at omgå denne beslutning. Der er ingen tvivl om, at kurien i sin frygt for at få begrænset sin magt vil gøre alt, hvad der står i dens magt, for at undgå at et koncil træder sammen i den nuværende situation. Det er jeres opgave at gennemtrumfe indkaldelse af et koncil eller i det mindste en repræsentativ forsamling af biskopper.

Med kirken i dyb krise er dette min appel til jer, værdige biskopper: Gå i gang med at bruge jeres biskoppelige autoritet, som var genbekræftet på Det andet Vatikanerkoncil. I denne påtrængende situation hviler verdens øjne på jer. Utallige mennesker har mistet deres tillid til den katolske kirke. Kun ved et åbent og ærligt opgør med disse problemer og en resolut gennemførelse af de nødvendige reformer kan deres tillid opnås på ny. Med al skyldig respekt, beder jeg jer om at gøre jeres del – så vidt som muligt sammen med jeres medbiskopper, men også alene, hvis det er nødvendigt – i apostolisk "frimodighed" (Ap. Gern. 4.29, 31). Giv de troende et håbets og opmuntringens tegn og giv vor kirke et perspektiv for fremtiden.

Med varme hilsener i den kristne tros fællesskab
jeres

Hans Küng